

*Тимчук Геннадій Миколайович
Ковбаса Дмитро Григорович*

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ. ТЕХНІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проведено дослідження особливостей ведення сучасних бойових дій з використанням безпілотних авіаційних комплексів з метою з'ясування закономірностей, покладених в основу забезпечення бойових дій. Автори проводять аналіз наукових джерел, узагальнення та систематизацію дослідницької інформації, вивчення та аналіз досвіду виконання завдань.

Ключові слова: *безпілотний, ціль, дрон-камікадзе, фортифікація.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження сучасних засобів ведення бойових дій є актуальним завданням у зв'язку з їх розповсюдженням у Збройних Силах та інших військових формуваннях України безпілотних авіаційних комплексів.

Метою дослідження є виявлення особливостей ведення сучасних бойових дій з використанням безпілотних авіаційних комплексів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Виходячи з аналізу та попередніх підсумків десятиденної війни між Азербайджаном та Вірменією стало зрозумілим, що у цьому протистоянні військова техніка перейшла такий рубіж, за яким війна більше не буде такою, якою була раніше. Нарешті всім стало зрозуміло, що безпілотні авіаційні комплекси – вкрай ефективна і при серійному виробництві – дешева зброя [1].

Справді, під час Другої Світової війни була зроблена перша серйозна спроба переведення війни з плоского стану в тривимірне. Тоді вперше авіація змусила переглядати умови ведення бойових дій. Вермахт та Люфтваффе показали це на суші, а японські і американські збройні сили те ж саме продемонстрували на морі, хоча першовідкривачами саме цього напрямку були англійці, які легкими літаками завдали поразки італійському ВМФ в Транто, ще за рік до Перл-Харбора.

Тож не дивно, що з того часу і до В'єтнамської війни для підвищення ефективності повітряного удару застосовувалися килимові бомбардування. Навіть великі поодинокі цілі, такі як мости через річки, були досить складними для ураження. А тим більше, коли мова йшла про менші і маневрені цілі.

Поразка таких цілей забезпечувалося керованими ракетами і останнім часом – корегованими авіаційними бомбами. Але в будь-якому випадку, в повітрі знаходився висококваліфікований персонал і засоби доставки боєприпасів, які досить легко виводилися з ладу засобами ППО.

Саме під час В'єтнамської війни авіація вперше масово зіткнулася з ефективною протидією протиповітряної оборони і далі пішла звичайна гонка можливостей авіації і ППО. Перша намагалася отримати якості, що допомагають уникати поразки, а друга – отримувала все більш витончені засоби захоплення цілі і дальності ураження.

У підсумку вийшло, що авіація була змушена працювати зі все більшої відстані, щоб не входити в зону ураження ППО або розробляти нові методи подолання цієї оборони. Для цього створювалися спеціальні модифікації літаків і тільки для цього призначені боєприпаси.

Тобто обидві сторони бойових дій ускладнювали свої системи озброєнь і вони ставали все більш дорогими, а наземні цілі, тим часом, залишалися якщо і досяжними, то дуже дорогою ціною.

У підсумку вийшло так, що наземні збройні сили не мали стимулу до змін ключового характеру і якщо противники сходилися так, що у одного з них не було авіації або адекватної ППО, то він просто знищувався з повітря до такого ступеня, що сухопутним військам залишалось тільки підчистити за авіацією. Але ситуація в Сирії показала, що і авіація може бути поставлена в глухий кут, якщо противник спочатку виходить із того, що у нього нічого протиставити противнику, в плані повітря.

Як тільки такий противник відходив від дій в стилі регулярної армії, та розсипався дрібними підрозділами по місцевості, то у авіації відразу ж виникали проблеми. Вона просто не бачила цілей, а мобільні підрозділи, тим часом, обзавелися ефективними і легкими засобами ураження військової техніки, тих же самих танків, які кардинально не змінилися з часів Другої Світової війни. Танки залишилися тими ж броньованими коробками з гарматою. Так, вони стали швидше рухатися, далі і точніше стріляти, отримали обвіс активної броні, але по суті, залишилися тими ж танками, що були і раніше. А ось засоби ураження машини, яка коштує кілька мільйонів доларів, вже містяться в рюкзаку піхотинця.

І раз так, то війна знову стає плоскою. Єдине, що могла робити авіація - знову працювати по площах, сподіваючись знищити все живе, в якомусь квадраті. Але ведення війни в такому ключі веде до тотальних руйнувань і питання про те, заради чого вона взагалі починалася, оскільки в результаті, знищується сам приз, заради якого все було затіяно [2].

У підсумку ми спостерігаємо все ту ж картину на полі бою - окопи, в яких ховається піхота, вкопана в землю бойова техніка, а позаду – колони техніки, що забезпечують логістику. Тобто, плоске поле бою виглядає приблизно так, як і під час Другої Світової війни.

Але ось з'явився новий гравець, у якого виявилися в наявності дві ключових якості. Перше – снайперська точність. Безпілотні літальні апарати здатні працювати в парадигмі “один постріл – один труп”. Тобто, вони здатні знищувати конкретну мету одним єдиним ударом, а друга якість - відносна дешевизна виробництва. Причому, ця відносність складається як з лінійного порівняння того ж боеприпасу для безпілотного літального апарату (далі – БпЛА) або дрона-камікадзе, так і порівняння ефективності роботи тієї ж ракети РСЗВ або артилерійського снаряду і БпЛА. Просто потрібно врахувати, скільки ракет і снарядів треба випустити для ураження однієї мети і порівняти їх вартість з вартістю БпЛА, який гарантовано потрапить в ціль [3].

До того ж, БпЛА здатні баражувати над полем бою годинами, вишукуючи свої цілі і тільки після цього – наносити удар. Плюс до того, з огляду на свої малі розміри і практично відсутні металеві складові в їх конструкції, вони стають невидимими для сучасних засобів ППО і більш того, навіть якщо по ним почати палити ракетами, то вартість ракет виявиться набагато вищою, ніж БпЛА.

І ось ми спостерігаємо картину, яка розгорнулася саме в Азербайджані, де вперше і масово були застосовані дрони-камікадзе, маленькі і недорогі машини. Вони атакують оборонну інфраструктуру противника зверху і тому всі ці окопи, капоніри, бліндажі та інше не є якоюсь перешкодою, а навпаки – підкреслюють контур цілі. По суті, вся фортифікація, яка створена на лінії фронту, є текстом вироку для тих, хто обороняється. Особливо весело виглядають капоніри з танками, машинами РЕБ і ППО, які захищені від засобів ураження в “горизонтальній війні”, але абсолютно даремні для війни такого типу. Все, що рили і бетонували, стало просто могильником для техніки і особового складу. Після поразки всього цього з повітря залишається просто засипати все це землею, щоб не стирчало назовні [4].

Все це говорить про те, що на сьогодні в армії, яка заточена на ведення “плоских” бойових дій, просто немає шансів проти нового способу збройного протистояння. Мало того, що противник не несе втрат в живій силі і дорогий техніці, так він отримує час, за який він дистанційно перемелює сили свого супротивника.

Як ми зазначали раніше, Азербайджанській стороні в принципі не потрібен бліцкриг і всі, хто про нього вів мову – залишилися в парадигмі поверхневої війни. В даному випадку, стоїть в оборонних порядках противник – ідеальна мішень для його планомірного знищення. Це було саме так – планомірно, оскільки азербайджанці діяли за планом і відповідно до ранжиром цілей по спадаючій: ППО, бронетехніка, логістика, особовий склад.

БпЛА здатні знищити практично все угруповання як прямим впливом, так і непрямим, через позбавлення військ противника постачання. Він просто втратить боєздатність без підвезення продовольства і боєприпасів і розуміючи, що евакуація поранених, в тиліві госпіталі, теж стала неможливою. При цьому, власникові угруповання БпЛА взагалі нікуди поспішати, оскільки противник виявився в оточенні, тільки не справа, зліва і з тилу, а зверху. Ось чому немає сенсу вести мову про бліцкриг.

В такому випадку виникає те саме питання, яке виникло перед американськими військовими моряками, з приводу лінкорів: “Навіщо вони потрібні?” Так і тут, дорога і велика техніка на полі такого бою стає першочерговою і дуже зручною мішенню. Взяти той самий танк, будь-який з них. Забиваємо його назву в пошук і отримуємо опис, в якому написано його головне призначення – забезпечення маневреної військової потужності в будь-яких видах боїв, в основному – наступальних. А далі – дивимося його ТТХ, де буде вказана його броньовий захист в передній і бічній проекції, потужність двигуна і швидкість, калібр гармати, дальність стрільби і кількість пострілів ...

Але як ми бачимо, БпЛА, на відміну від звичних засобів ураження, індиферентний до того, чи стоїть танк, чи рухається і якщо рухається, то з якою швидкістю. Йому все одно, скільки і якої броні накрутили спереду або з боків, він вдарить зверху, де танк в принципі неможливо захистити адекватно, без повної зміни концепції важкої бойової машини.

Простіше кажучи, такий засіб боротьби з танками ставить крапку на шарах броні, активних елементах та інше. Мало того, БпЛА взагалі все одно, на яку відстань танк здатний вистрілити, оскільки він «вище цього». Як і лінкор, танк виявився занадто дорогим і абсолютно вразливим перед копійчаними засобами його поразки. Не потрібні керовані ракети, тандемні і кумулятивні бойові частини. Просто камікадзе падає з висоти декількох десятків метрів в район моторного відсіку, і нехай це тричі “Армата”, вона стає металобрухтом з таким же успіхом, як і антикарний Т-55.

До того ж розряду потрапляють і всі великі машини і в першу чергу – дорогі ЗРК, РЕБ та інше. А найсмішніше тут в тому, що рій БпЛА з подвійною гарантією знищить що завгодно, навіть якщо воно буде відстрілюватися і потрапляти по частині рою.

За великим рахунком, війна в Азербайджані тільки що поховала більшу частину збройних сил РФ, які як раз і заточені до ведення “плоскої” війни, а всі їх новітні розробки є лише еволюцією машин, концептуально пристосованих до такого роду бойових дій. РФ не влізла в бійку навіть “іхтамнетами” тільки тому, що там вже зрозуміли, що будь-яке “вливання” такої техніки навіть з “відпускниками” нічого кардинально не змінить, а лише продовжить агонію і збільшить кількість трупів з вірменської сторони, простіше кажучи, їм просто нічим допомагати вірменам.

Турки спалили таке залізо в Сирії, а потім – влаштували кару російським системам ППО в Лівії. Причому, кара ця відбулася показово і жорстко, коли весь світ стежив за великою охотою турецьких БпЛА за російськими панцирами. І якщо в РФ залишилося хоч трохи осудності, їм треба знімати цей мотлох з виробництва і виводити зі складу збройних сил, і не тільки їх.

Але все ж Азербайджанські Збройні Сили показали щось інше, оскільки вони застосували два ешелони БпЛА – дистанційно керовані і камікадзе, чого не демонструвала Туреччина, оскільки вона не відпрацювала свою систему дронів-камікадзе і тут воювали машинки ізраїльського виробництва. Але ж за цим йде щось, що повністю міняє вигляд поля бою [5].

Не занурюватимемося в ТТХ ізраїльських БпЛА, але зрозуміло, що наступним типів БпЛА буде рій камікадзе, над якими працюють в США. Йдеться про роботів, які самостійно знаходять і вражають цілі, обмінюючись даними між підрозділами рою. Схоже на те, що експериментально це вже створено і проходить випробування, а в разі потреби буде розгорнуто в режимі “тут і зараз”.

БпЛА задається операційний район, за рамки якого вони не виходять, зате всередині нього вони самостійно знаходять цілі, ранжирують їх, встановлюють черговість ураження, фіксують знищення і переходять до поразки інших цілей. А з урахуванням того, що окремі види БпЛА вже здатні висіти в повітрі добу і більше, то цей рій може бути скинутий над якоюсь ділянкою поля бою і забутий операторами, а БпЛА висять добу і більше над місцем і знищують все, що показується перед ними, знищуючи спочатку техніку, а потім – особовий склад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Описані вище засоби ведення бойових дій це вже не фантастика, а буквально наступний крок розвитку техніки, оскільки всі попередні кроки ми вже спостерігали і як це виглядає дивно, передостанній крок, в цьому напрямку, показав Азербайджан, який має настільки сильні позиції, що йому нема чого протиставити навіть РФ, не те, що Єревану. Тому ми сподіваємося на те, що у найближчому майбутньому роль застосування БпЛА, як перспективного засобу ведення збройної боротьби збільшиться і у Збройних Силах України.

Список використаних джерел

1. Бабков, Ю.П. Показники і критерії оцінювання ефективності застосування угруповань військ (Сил) / Ю.П. Бабков, М.М. Адамчук: Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба. – Х.: ХУПС ім. Івана Кожедуба, 2015. – Вип.2 (43). – С.13. – 18.
2. About the Military Decisionmaking Process (MDMP). – Режим доступу: <https://www.thelightningpress.com/about-the-military-decisionmaking-process-mdmp/>.
3. Військовий посібник ГШ ЗС України про стандарти ведення бойових дій у ЗС держав НАТО (ВП 2.01.3; ВП 3.21.20; ВП 5.0А) / Генеральний Штаб Збройних сил України. – К.: ГШ ЗСУ, 2017.
4. McCann, Carol and Ross Pigeau, eds. The Human in Command: Exploring the Modern Military Experience. New York: Kluwer Academic Press, 2000.
5. Азербайджанская война. Технический аспект (Часть 1). – Режим доступу: <https://defence-line.org/2020/10/azerbajdzhanskaya-vojna-texnicheskij-aspekt>.